

3 Ιανουαρίου 2015

Άνθρωπος, ηθική, ελευθερία επιλογής

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η Ορθόδοξη θεολογική προσέγγιση έχει υπερβατικό χαρακτήρα ως προς την ανθρώπινη φύση. Δεν επικεντρώνει στις φυσικές ροπές και την ανθρώπινη προσωπικότητα. Η Ορθόδοξη πίστη θεωρεί τα δημιουργήματα⁵ πραγματικές οντολογικά διαφορετικές προς τον Δημιουργό στην βάση της μοναδικής ουσιαστικά διάκρισης κτιστού και ακτίστου.

Στη σύγχρονη εποχή η υγεία ταυτίζεται με την καλή σωματική κατάσταση και ψυχική ευεξία. Η εξωτερική εικόνα καθορίζει την υγεία του ατόμου και σχετίζεται με την έλλειψη πόνου, την αυτοεξυπηρέτηση και τις κοινωνικές δεξιότητες που του επιτρέπουν την ένταξή του στις κοινωνικές ομάδες.

Η υγεία δεν αναφέρεται στη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό η οποία θεωρείται προσωπική τοποθέτηση και αφορά τη σφαίρα της ιδιωτικής και όχι κοινωνικής ζωής. Ο περιορισμός της ηθικής στο πλαίσιο της κτιστής πραγματικότητας ανάγεται στην προσωπικότητα των ανθρώπων και δε σχετίζεται με την οντολογία μεταφυσική τους υπόσταση. Το τι είναι όμως ο καθένας, ορίζεται μέσα από τους κοινωνικούς ρόλους που αναλαμβάνει ή του προσάπτουν. Ταυτίζεται ο άνθρωπος με το επάγγελμά του, το φύλλο του, την οικονομική του κατάσταση, την καταγωγή του, το φυσικό κάλλος και άλλα.

Στη χριστιανική πίστη, το πρόσωπο⁶ δεν αποτελεί φυσική ποιότητα που κάποιος έχει ή δεν έχει αλλά τρόπος ύπαρξης. Ο άνθρωπος ελεύθερα μπορεί να επιλέξει να ζήσει σύμφωνα με τον τρόπο που ο Θεός τον δημιούργησε. Ξεπερνώντας τις ροπές της επίγειας πραγματικότητας δύναται να επιζητήσει τον αυτοπροσδιορισμό του στην αιωνιότητα. Επομένως ο τρόπος ύπαρξης μπορεί να ορίσει το τι είναι.

Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε με τη δυνατότητα να υπάρξει ως υπόσταση μέσα από τις αγαπητικές σχέσεις ώστε να ομοιάσει στο Δημιουργό. Ο άνθρωπος όμως επέλεξε να υπάρχει θέτοντας τον εαυτό του σε θεμέλιο της ίδιας του της ύπαρξης. Το ενδεχόμενο της επιλογής για τον άνθρωπο υπάρχει και πραγματώνεται ως ελεύθερη κοινωνία με το συνάνθρωπο και το Θεό, ορίζοντας την ηθική του. Η ηθική του ανθρώπου ορίζεται από την προσπάθειά του να γεφυρώσει τον αποστασιοποιημένο από τον Θεό τρόπο με τον οποίο επέλεξε να υπάρχει και τον τρόπο με τον οποίο ο Θεός τον δημιούργησε.

Κάθε άνθρωπος είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο ον με δυνατότητα κοινωνίας με τον Θεό. Διαφορετικότητα δε σημαίνει ότι ο Χριστιανισμός προσεγγίζει τα ζητήματα της Βιοηθικής ανάλογα με την κάθε περίπτωση. Δεν θα μπορούσαμε επίσης να ισχυριστούμε ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες που πρέπει κάποιος να ακολουθήσει. Γνώμονα αποτελεί ο υπερβατικός χαρακτήρας του προσώπου.

Σύμφωνα με το Χριστιανισμό η οντολογία του προσώπου νοηματοδοτεί όχι μόνο τη ζωή αλλά και το γεγονός του θανάτου στην παρούσα ύπαρξη του ανθρώπου. Η επίγεια πραγματικότητα δεν ανάγεται σε υπέρτατη αξία, αφαιρώντας από το θάνατο την υπερτιμημένη του θέση στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, αν και βέβαιο γεγονός για κάθε δημιουργήμα. Η οντολογική κατανόηση του τέλους της ζωής δίνει και την όποια αξία στην ίδια τη ζωή. Ο θάνατος δεν έχει αξία από μόνος του ως γεγονός αλλά με βάση του τι προηγήθηκε και τι υπάρχει μετά από αυτόν.

Οι δυνατότητες επέμβασης της τεχνολογίας⁷ για τη διατήρηση της ζωής που πολλές φορές συνοδεύεται από πόνους προκαλούν ερωτήματα για το όριο της ζωής και τα όρια της ανθρώπινης επέμβασης. Ο θάνατος πραγματοποιείται σε αυξανόμενο ρυθμό μέσα στο χώρο των νοσοκομείων οδηγώντας κάποιους ανθρώπους να θεωρήσουν ότι ο θάνατος έρχεται όταν η ιατρική το επιτρέψει. Στο σημείο αυτό εγείρονται διλήμματα ως προς τον παρεμβατικό ρόλο της ιατρικής. Το ερώτημα είναι όχι μόνο αν επιτρέπεται να συντομεύσουμε τη ζωή κάποιου αλλά αν είναι σωστό να παρεμποδίζουμε το θάνατό⁸ του.

Σημειώσεις

5 Κ. Αγόρα, «Ηθική και Βιοηθική», στο Κ. Αγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π.Ν. Λουδοβίκος, Στ. Φωτίου, Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας, τόμος Α', Πάτρα, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2012, σελ. 315.

6 Κ. Αγόρα, ό. π., σελ. 311.

7 Απ. Γεωργιάδη, «Το δικαίωμα στον θάνατο», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 115, σελ. 113-122.

8 Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Επιτροπή Βιοηθικής, Επίσημα Κείμενα Βιοηθικής, Μεταμοσχεύσεις, Ευθανασία, Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, Αθήνα, 2007, σελ. 36.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ ξεκινά σήμερα τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ – ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.

